

سرشناسه: تبرانیان، صفاءالدین

عنوان و نام پدید آور: مرجع عصر آیت الله العظمی حکیم به روایت تصویر / تالیف
صفاءالدین تبرانیان

مشخصات نشر: تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی ۱۳۸۹

مشخصات ظاهری: ۳۰۴ ص. - مصور

فروست: مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ ۶۸۹. شخصیت ها؛ ۵۱؛

شابک: ۵۵۰۰۰ ریان ۶-۴۳۰-۴۹۹-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: حکیم، محسن، ۱۲۶۷-۱۳۴۸

موضوع: مجتهدان و علما - عراق - نجف. فعالیت های سیاسی

شناسه افزوده: مرکز اسناد انقلاب اسلامی

رده بندی کنگره: ۲۵۱۳۸۹ ت ۸ ح ۳/۲ BP۵۵

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۹۸

شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۴۹۲۸۸

انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

عنوان: مرجع عصر آیت الله العظمی حکیم (به روایت تصویر)

تألیف: صفاءالدین تبرائیان

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۸۹

شمارگان: ۲۰۰۰ قیمت: ۵۵۰۰ تومان

حروفچینی و لیتوگرافی: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۹-۴۳۰-۶

ISBN: 978-964-419-430-6

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبروی

پمپ بنزین اسدی، پلاک ۲۰۹۴ مرکز اسناد انقلاب اسلامی

صندوق پستی ۳۸۹۶ / ۹۳۹۵ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۹۴ تلفکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.ir

تاریخ تشیع را می‌توان به دو بخش تقسیم‌بندی کرد: دوران امامت و عصر مرجعیت. در پی غیبت کبرای حضرت صاحب‌الامر (عج)، رهروان امامیه خط رجوع به عالمان آگاه و فقهایی دوراندیش را پی گرفتند. خبرگانی که در حوادث واقعه با ملکه اجتهاد و شمه الفقه به تمثیل امور دینی مردم می‌پرداختند و در رخدادهای اجتماعی و سیاسی حصن حصین و ملجأ و پناهگاه اتحاد قشرهای جامعه بودند. حضرت آیت‌الله‌العظمی حکیم در برهه‌ای که شمع وجود میرزای نائینی خاموش شد محل رجوع مردم واقع شد. لیک پس از رحلت آیت‌الله‌العظمی سیدحسین بروجردی، ریاست عامه یافت. ایشان طی ربع قرن مرجعیت و یک دهه ریاست با درایت، حوزه مرکزی نجف‌اشرف

را از گزند حوادث مصون نگاد داشت و با تکاپوی فراوان مبادرت به خروج آن از انزوا نمود. عصر حکیم از منظری بسی اعجاب‌آور بود و جهان اسلام نظاره‌گر فروپاشی امپراطوری عثمانی، جنگ‌های جهانی اول و دوم، غصب سرزمین مقدس فلسطین و پیدایی رژیم نامشروع صهیونیستی و نبردهای آن با کشورهای مسلمان عرب بود. رویدادهای بهت‌آوری که در عراق آبستن وقایع شگفت‌انگیز دیگری شد. از این‌رو حکیم صرف‌نظر از حاکمیت عثمانی، اشغال کشور توسط انگلیس و دوره قیمومت، نظاره‌گر حکومت ملوک ثلاثه و رؤسای جمهوری اربعه نیز بود. حضرت حکیم در زمره مراجع زعیمی است که در طول حیات پرخیبر و برکت خویش هرگز نسبت به سرنوشت مسلمانان و آنچه در ساحت سیاست رخ می‌داد بی‌تفاوت نماند.

آماده‌سازی مجموعه حاضر که دربرگیرنده تصاویر منحصر به فرد و جالبی است در مجال اندک و با سرعتی غیرقابل تصور مهیا شد که به رسم انصاف ضرورت دارد از تکاپوی شایسته تحسین مورخ گرامی آقای صفاءالدین تبرائیان و زحمات آقای مهدی رمضانی معاون محترم انتشارات سپاسگزاری و قدرشناسی گردد و امید است این اثر در کارنامه اعمال صالح آنان جای گیرد.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

فهرست

۶	مقدمه
۷	پیش‌نما
۹	اعتبارات عالیهات
۲۵	استادان
۳۵	جنبش جهاد
۴۱	مراجع عصر
۵۹	مأمداران عراق
۷۳	دوستان
۸۵	لار خلوت
۱۰۹	مونس حرم
۱۱۹	دیدارهای سیاسی
۱۳۳	جماعت
۱۵۷	اشاره‌ها و زیارتی؛ نمایش اقتدار
۱۸۱	چهره‌های ماندگار
۲۰۳	الف به آوردگاه وحی
۲۱۵	آل‌الحکیم
۲۳۵	اداع با آقا
۲۶۵	تجاندان فقاها و شهادت
۲۸۷	انناد تصویری پراکنده

ایشان در زمره نوادر مراجع و مجتهدان بلندپایه تاریخ روحانیت قرار گیرند. مجموعه اسناد تصویری حاضر که بسیاری از عکس‌های آن برای نخستین مرتبه چاپ و منتشر می‌شود در کنار آماده‌سازی و تدوین ویراست دوم کتاب «احیاگر حوزه نجف، زندگی و زمانه آیت‌الله‌العظمی سیدمحسن حکیم» به مناسبت چهلمین سال فقدان آن فقیه عصر و یکصد و بیست و پنجمین زادروز میلاد فرخنده آن بزرگوار (به تاریخ هجری قمری) و مراسم رونمایی چاپ نو مجموعه دو جلدی اثر یاد شده که از سوی مرکز اسناد انقلاب اسلامی به عنوان کتاب برگزیده و برتر در سی‌امین سال پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی شناخته شد، فراهم آمد تا در مراسمی که به همین مناسبت اواخر سال جاری یا همکاری مرکز اسناد انقلاب اسلامی و مؤسسه شهید محراب در نجف برگزار می‌شود، عرضه گردد.

در گردآوری و فراهم آوردن مجموعه مصور و کم‌نظیر حاضر شایسته است از آرشیوهای مرکز دراسات تاریخ العراق الحدیث (قم)، مرکز شهید آل‌الحکیم للدراسات التاريخية و السياسية (نجف)، مرکز وثائق آل‌الحکیم (نجف)، مکتبه الامام الحکیم (نجف)، مؤسسه آفاق للدراسات و الأبحاث العراقية (بغداد)، مؤسسه الامام الحکیم (بیروت)، مؤسسه تراث الشهد الحکیم (نجف و قم)، مرکز اسناد انقلاب اسلامی (تهران)، و مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران (تهران)، سپاسگزاری به‌عمل آید. امید است آنچه در پاسداشت مقام رفیع و جایگاه بلندپایه آن مرجع مغفور در نجف برگزار می‌شود، بستر کنگره عظیم بین‌المللی که برای نخستین مرتبه با همکاری مبارکی حوزه‌های مقدسه و کهنسال نجف و قم در عراق و ایران به‌زودی برپا خواهد شد را فراهم نماید.

نام مجموعه حاضر را وامدار رهبر انقلاب و بنیادگذار جمهوری اسلامی ایران امام خمینی (قدس الله نفسه الزکیه) هستیم که از حضرت حکیم با تعبیرهایی چون «مرجع عظیم الشأن»، «رئیس ملت اسلام» و «سید بزرگوار مظلوم»، در «صحیفه نور» و «مرجع عصر» به گفته سید محمد باقر و سید عبدالعزیز حکیم، یاد می‌کند و برای نیا و فرزندان ایشان از عنوان‌هایی مانند: «اجداد معظم»، «بیت معظم حکیم»، «خاندان معظم حکیم» و «آقازاده‌های معظم» بهره می‌جوید.

آماده‌سازی مجموعه تصاویر کنونی با عنایت ویژه رئیس و امین مرکز اسناد انقلاب اسلامی، حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین شیخ روح‌الله حسینیان و پیگیری دلسوزانه‌ی آقای مهدی رضائی، معاون انتشارات مرکز و همکاری بی‌دریغ آقای سیدمحسن حکیم، مشاور رئیس مجلس اعلای اسلامی عراق، مهیا گردید. قدردانی و سپاس از زحمات طاقت‌فرسای این سروران گرامی که از سر مهر و شفقت هر یک به نوبه خود سعی وافر خود را در این راه مبذول داشتند ضروری است.

خدای بلندمرتبه را خاضعانه سپاسگزارم که توفیق اتمام این کار را «بمنه و کرمه» در ایام فاطمیه سال ۱۴۳۱ق ارزانی بخشید.

صفاءالدین تبرائیان

تهران، اردیبهشت ۱۳۸۹

پیش‌نما

مطالعه و بررسی سیره و اندیشه عالمان نامور اسلامی ما را با نقش‌آفرینان در وقایع اتفاقیه سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و چگونگی رویارویی با چالش‌های فراو و آشنا می‌سازد. عالمان ربانی چنان که در روایت آمده است «ورثه انبیاء» به شمار می‌آیند. از این‌رو می‌بایست نسبت به آنچه در جامعه می‌گذرد اشراف داشته و ضمن افزایش آگاهی و توسعه دانش و معارف خود با امعان نظر به وضعیت زمان و موقعیت مکان و درک و فهم صحیح روابط و پیوندهای حاکم بر سیاست و اجتماع، راهکارهای مشکل‌گشایی و حل بحران را ارائه دهند. آنان با تیزبینی و بصیرت مناسبات حاکم بر حوزه‌های گوناگون اجتماع را رصد می‌کنند و از این‌رو یک گام از دیگران جلوتر هستند و با تکیه بر زیرکی و هوش و فراست و فطانت، دریچه اندیشه‌شان را به صفحات چشم‌اندازهای اطراف گشوده و افق‌های دور دست را به دقت زیر نظر می‌گیرند. ققیبهی با چنین مشخصه‌هایی نمی‌تواند نسبت به رخدادهای جامعه با نزدیک‌بینی از رؤیت رویدادهای پیرامونی درمانده ماند.

حضرت آیت‌الله العظمی سید محسن طباطبائی حکیم (رضوان الله علیه) که حدود یک دهه عهده‌دار مرجعیت عام شیعیان شد در زمره مراجع زعیمی، جهانی و صاحب رسالت است که نه تنها با اندیشه جدایی دین از سیاست مقابله کرد بلکه نقش منحصر به فرد و کم‌بدیلی را در این ساحت از خود به نمایش نهاد. رویارویی این فقیه مجاهد در محورهای عملیاتی با متجاوزان و اشغالگران انگلیسی در جریان حمله به عراق متعاقب آغاز جنگ جهانی اول، پایمردی در برابر حاکمیت‌های ظلم و جور در عراق و اتخاذ مواضع بینگام نسبت به عملکرد ملوک ثلاثه (فیصل اول، غازی، فیصل دوم) و رؤسای جمهوری و ژنرال اربعه (عبدالکریم قاسم، عبدالسلام عارف، عبدالرحمن عارف، احمد حسن البکر)، به‌ویژه این آخری و دارودسته بعث غفلقی‌اش که توسط مرجع عالیقدر تکفیر شدند. همچنین ابراز واکنش‌های مناسب نسبت به رژیم صهیونیستی، رخداد حمله به کانال سوئز، کشتار کردها، شناسایی اسرائیل از سوی حاکمیت پهلوی، رواج اندیشه‌های الحادی و انحرافی شوعیه (کمونیسم) و اشتراکیه (سوسیالیسم) و... موجب شد تا